

Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1920 kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande angående vissa till utskottet hänvisade propositioner och motioner rörande pensioner och understöd.

Beträffande ifrågavarande motioner har utskottet funnit sig böra införskaffa särskild utredning. Utskottet har nämligen ansett det vara av vikt att erhålla upplysningar dels om de faktiska förhållanden, vilka i varje särskilt fall kunde inverka på den föreliggande frågans bedömning, dels ock huruvida beviljandet av pensionen eller understödet skulle stå i överensstämmelse med eller innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds beviljande. Utskottet har därför anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att efter inhämtande, där så erfordrades, av uppgifter från andra ämbetsverk och inrättningar till utskottet inkomma med upplysningar i omförmälda avseenden.

I anledning härav har utskottet emottagit ett av statskontoret den 1 maj 1920 avgivet, av åtskilliga bilagor åtföljt utlåtande.

För innehållet av detta statskontorets yttrande kommer att vid de särskilda motionerna lämnas redogörelse.

A. **Det militära pensionsväsendet.**

1:o) I en till riksdagen den 30 april 1920 avlåten proposition nr 424 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att understöd jämlikt grunderna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete må beredas efterlevande till genom drunkning den 3 mars 1920 omkomne fiskaren *Karl Månsson*.

*Ang.
understöd åt
efterlevande
till fiskaren
Karl Månsson.*

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 8 saml. 48 häft. (Nr 65.)

Av utredningen i ärendet inhämtas, att vid skolskjutning med torped från flottans undervattensbåt nr 2 i Karlskrona skärgård den 3 mars 1920 inträffat, att undervattensbåten kolliderat med en fiskebåt, därvid fiskaren Karl Månsson från Hasslö omkom genom drunkning. Av verkställd undersökning har framgått, att kollisionen måste betraktas såsom ren olyckshändelse.

I övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Med hänsyn till i ärendet anförda omständigheter anser även utskottet billigt, att understöd av statsmedel beredes de efterlevande till fiskaren Månsson och får utskottet, som i liknande fall vid innevarande års riksdag tillstyrkt sådant understöd, sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

B. Allmänna indragningsstaten.

I. Ang. lantförsvarsdepartementet.

*Ang.
förhöjt årligt
understöd åt
förra arbetaren
vid ammunitionsfabri-
ken C. H.
Hemming.*

2:o) I en inom andra kammaren under nr 69 väckt motion av herrar *Andersson* i Igelboda och *Söderberg* har hemställts, »att riksdagen må medgiva, att förra arbetaren vid ammunitionsfabriken å Marieberg *Carl Henrik Hemming* må från och med år 1920 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett förhöjt årligt understöd till så stort belopp, att det, jämte honom tillkommande underhåll från Wadstena krigsmanshuskassa, uppgår till ett belopp av 600 kronor.»

Till stöd härför hava motionärerna anfört följande:

>1914 års riksdag beviljade förra arbetaren vid ammunitionsfabriken å Marieberg *Carl Henrik Hemming* ett årligt understöd av 60 kronor att utgå till honom under hans återstående livstid.

Bemålde *Hemming*, som är född den 13 mars 1875, erhöi den 7 november 1892 anställning som artillerist vid Svea artilleriregemente. Påföljande år ådrog han sig under tjänsten en skottskada i högra handen, varigenom han blev till vidare krigstjänst oförmögen, och meddelades honom med anledning därav den 23 maj 1894 avsked från regementet. Den 2 januari 1896 erhöi han emellertid anställning såsom arbetare vid ammunitionsfabriken å Marieberg. Här blev han den 26 april 1899, under det han var sysselsatt vid fabriken cirkelsåg, av sågklingan skadad i vänstra handen, varför han måste taga avsked från denna anställning. Sedan dess har *Hemming* med sin familj, hustru och ett barn, bott hos sin fader, som är anställd vid Hägerstens gård i Brännkyrka. På grund av de skador *Hemming* ådragit sig,

har han ej kunnat erhålla eller taga någon anställning, utan har han varit hänvisad att leva på de små understöd han erhållit från olika håll samt de bidrag fadern kunnat lämna. Hemmings hustru har dessutom skött deras gemensamma hem, varigenom hon i viss mån bidragit till familjens underhåll. Nu börjar emellertid Hemmings far bli gammal, nära 70 år, varför han snart nog måste sluta sin anställning, och därmed upphör även hans möjlighet att bidraga till sonens uppehälle. Framtiden ter sig därför mycket mörk för Hemming, som, på grund av att till hans kroppsskada även kommit en svårare sjukdom, nämligen hjärtfel, är oförmögen till så gott som allt arbete. Förutom de ovan förmälda skadorna har Hemming även genom olyckshändelse blivit så gott som blind på ena ögat.

De understöd, som Hemming erhåller förutom de 60 kronor, som 1914 års riksdag beviljade, äro: 73 kronor från Wadstena krigsmanshuskassa, 75 kronor från invalidhusfonden, 36 kronor från Konungens hospitalkassa och 37 kronor från regementets kassa eller sammanlagt 281 kronor. Samtliga dessa understöd, utom det, som av riksdagen beviljats, torde utgå för den skada, som Hemming ådragit sig vid regementet.

Vid bedömandet av storleken av det understöd, som borde utgå för den skada som Hemming ådragit sig vid ammunitionsfabriken, tycks man ha utgått ifrån att denna borde bestämmas till samma belopp, som skulle ha utgått i händelse den senare beslutade lagen av 1901 om försäkring mot olycksfall i arbete varit gällande vid olyckstillfället. Arméförvaltningen, som yttrade sig i ärendet, och i vars förslag regeringen instämde och mot vilket riksdagen ej heller hade något att erinra, anförde bland annat: 'Ehuru den Hemming under arbetet vid ammunitionsfabriken år 1899 övergående skadan inträffat, innan lagen av den 5 januari 1901 trädde i kraft, och han således på grund av bestämmelserna i denna lag icke var berättigad att komma i åtnjutande av ersättning till följd av olycksfallet, synes emellertid billigheten kräva, att han enligt grunderna för denna bestämmelse, tillerkännes ett årligt understöd av 60 kronor. För övrigt hade Kungl. Maj:t vid flera föregående tillfällen medgivit, att skadeersättning finge utgå i enlighet med i samma lag angivna grunder, oaktat skadorna inträffat, innan lagen trädde i kraft.'

Att ett så blygsamt understödsbelopp föreslogs och av riksdagen beviljades, torde bero på ett, enligt vårt förmenande, alldeles felaktigt bedömande av storleken av arbetsförmågans nedsättning. Riksförsäkringsanstalten, som avgivit yttrande angående denna sak, har uppskattat nedsättningen av Hemmings arbetsförmåga med omkring 20 procent, då den däremot, enligt vår uppfattning i verkligheten har nedgått till 20 procent av normala arbetsförmågan, detta särskilt med tanke på att den skadade redan vid olycksfallet var behäftad med lyte. Men även om man skulle beräkna, att arbetsförmågan nedsatts med 80 procent, och bestämmer understödets storlek efter grunderna i 1901 års lag, skulle detta bli otillräckligt för att i någon mån kunna förslå till nödtorftigt underhåll åt Hemming och hans familj. Riksdagen har också de senare åren lämnat understöd, i liknande fall som detta, efter andra grunder, och efter vårt förmenande bära i stället de grunder, som finnas angivna i nu gällande lag om försäkring mot olycksfall i arbete, komma till användning.

Om man skulle bedöma detta fall efter dessa senare grunder, så torde man för det första få beräkna Hemmings årsinkomst året före olycksfallet till minst 1,200 kronor, om man sedan uppskattar arbetsförmågans nedsättning med två tredje-

delar skulle därav följa att han efter dessa grunder skulle berättigas till ett årligt understöd av 600 kronor. Från detta understöd torde möjligen böra dragas understödet från Wadstena krigsmanskassa, eller 73 kronor; övriga understöd anse vi icke vara av sådan natur att de böra avdragas.»

Arméförvaltningens
artilleri- och
civila departement.

På anmodan av statskontoret hava arméförvaltningens artilleri- och civila departement avgivit gemensamt utlåtande i ärendet och därvid anfört:

»Carl Henrik Hemming, som är född den 13 mars 1875, anställdes såsom artillerist vid Svea artilleriregemente den 7 november 1892 och erhöi den 23 maj 1894 avsked ur krigstjänsten på grund av en skottskada i högra handen, som han ådragit sig under en detachementsövning år 1893. På grund av nämnda skada tillerkände kungl. arméförvaltningens civila departement honom underhåll i andra klassen av Vadstena krigsmanskassa med 48 kronor om året räknat från och med den 1 juni 1894, varjämte Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 21 maj 1910 tillerkänt honom förhöjning i underhållet med 25 kronor årligen jämlikt nådiga kungörelsen den 6 augusti 1909.

Hemming innehade sedermera under tiden från den 2 januari 1896 till den 26 juni 1900 anställning vid ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg, under vilken anställning han den 26 april 1899 vid arbete i fabriken cirkelsåg av sågklingan skadades i vänstra handen. Härjämte hade han en dag i november månad 1897 på väg från arbetsplatsen till sitt hem i Brännkyrka församling överfallits av annan person och därvid erhållit en skada å högra ögat till följd av vilken skada synförmågan å detta öga nedsattes till $\frac{1}{10}$ av den normala.

Med anledning av en utav Hemming år 1912 gjord underdånig ansökan om förhöjning i det till honom utgående underhållet från Vadstena krigsmanskassa på grund av kroppsskada, som han ådragit sig under sin militärtjänstgöring samt under arbetet vid ammunitionsfabrikens avdelning å Marieberg, meddelade riksförsäkringsanstalten i avgivet yttrande *dels* beträffande den honom övergångna skadan å högra ögat, att det olycksfall, som föranlett densamma, inträffat under sådana omständigheter, att även om lagen av den 5 juli 1901, angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, då varit gällande, lagens bestämmelser dock icke skulle hava varit tillämpliga å detta olycksfall, *dels ock* i fråga om den kroppsskada, som övergått Hemming år 1899, att om denna kroppsskada bedömts enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag, densamma syntes hava för Hemming medfört rätt till ersättning enligt de i lagen angivna grunder samt att den nedsättning i arbetsförmågan, som förorsakats av berörda skada, såvitt den kunde bedömas med stöd av ett med handlingarna i ärendet överlämnat läkarbetyg, bort uppskattas till omkring 20 procent av normal arbetsförmåga.

På grund av nådig remiss å Hemmings ovan omförmälda underdåniga ansökan om förhöjning i det till honom utgående underhållet från Vadstena krigsmanskassa, anförde kungl. arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse — efter kommunikation med kungl. arméförvaltningens artilleridepartement — att någon ytterligare förhöjning i sagda underhåll icke syntes kunna tillerkännas honom, enär han till följd av den honom under krigstjänstgöringen ådragna kroppsskadan icke blivit urståndsatt att genom arbete bidra till sin utkomst. Häremot syntes

det departementet och styrelsen som om billigheten krävde, att Hemming, ehuru den honom under arbete vid ammunitionsfabriken övergångna skadan inträffat, innan lagen av den 5 juli 1901 trädde i kraft, och han således på grund av bestämmelserna i nämnda lag icke vore berättigad att komma i åtnjutande av ersättning i följd av olycksfallet, likväl enligt grunderna för nämnda bestämmelser tillerkändes ett årligt understöd av 60 kronor. Med stöd av vad sålunda blivit anfört, hemställer departementet och styrelsen, det Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå riksdagen medgiva, att å allmänna indragningsstaten finge till Hemming under hans återstående livstid utbetalas ett årligt understöd av 60 kronor, att beräknas och utgå från och med den 1 januari 1913.

I överensstämmelse med den av departementet och styrelsen uttalade åsikten angående billigheten av att understöd tilldelades Hemming, erhöll han jämlikt nådigt beslut den 9 maj 1913 en gratifikation för samma år å 60 kronor från anslaget till extra utgifter, varjämte 1914 års lagtima riksdag, med anledning av därom avlåten proposition, medgav att till honom finge från och med år 1914 under hans återstående livstid å allmänna indragningsstaten utgå ett årligt understöd av 60 kronor. I sammanhang härmed torde böra omnämnas, att Hemming, förutom underhållet och underhållsförhöjningen från Vadstena krigsmanshuskassa och det honom av riksdagen beviljade understödet, uppbär en numera till 75 kronor årligen uppgående gratifikation från invalidhusfonden samt pension med 36 kronor från Konungens hospitalfond, ävensom ett årligt understöd av tillhoppa 37 kronor från enskilda kassor vid Kungl. Svea artilleriregemente.

I motionen anföres, att anledningen till att ett så lågt understödsbelopp, som 60 kronor år 1914 föreslogs och av riksdagen beviljades, torde vara att söka i ett, enligt motionärernas förmenande, alldeles felaktigt bedömande av Hemmings invaliditetsgrad, i det att riksförsäkringsanstalten ansett den honom övergångna skadan medföra en nedsättning av arbetsförmågan, motsvarande endast 20 procent av normal arbetsförmåga, medan hans arbetsförmåga däremot, enligt motionärernas uppfattning, nedsatts med 80 procent. Detta särskilt med tanke på att den skadade redan vid olycksfallet varit behäftad med lyte. Motionärerna finna vidare, att även med en dylik beräkning av invaliditetsgraden ett understöd enligt grunderna för 1901 års lag skulle bliva otillräckligt för att i någon mån förslå till underhåll åt Hemming och hans familj, på grund varav de anse, att ifrågavarande understöd i stället bör beräknas enligt de grunder, som finnas angivna i nu gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete.

Vad först beträffar den av motionärerna uttalade åsikten, att Hemmings invaliditetsgrad med anledning av den honom under arbetet i ammunitionsfabriken övergångna skadan blivit felaktigt bedömd, så kunna departementen, då det ej blivit i någon mån styrkt, att den av riksförsäkringsanstalten enligt givna bestämmelser verkställda uppskattningen av nämnda invaliditetsgrad varit oriktigt, icke dela denna motionärernas åsikt. Den av motionärerna åberopade omständigheten, att den skadade redan vid olycksfallet varit behäftad med lyte, torde i förevarande fall icke böra tillmätas någon betydelse vid bedömandet av det honom tillkommande skadeersättningsbeloppet, enär Hemming redan förut fått sig tilldelad den ersättning i form av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, vartill han på grund av skottskadan i högra handen varit författningsenligt berättigad och i vilket underhåll dessutom ovan omförmälda förhöjning av 25 kronor genom nådigt brev den 21 maj

1910 tillerkänts honom. Härjämte kommer han att eventuellt i sinom tid bliva delaktig av sådana förhöjningar i underhållet, som 1914 och 1919 årens riksdagar beviljat understödstagare från nämnda kassa. Den Hemming på grund av överfallet år 1897 övergångna ögonskadan torde ej heller böra komma i betraktande vid bestämmandet av hans ersättningsbelopp på grund av skadan i ammunitionsfabriken, enär såsom ovan blivit nämnt, sagda ögonskada drabbat honom under sådana omständigheter, att bestämmelserna i lagen den 5 juli 1901 icke skulle hava varit tillämpliga å detta olycksfall, även om nämnda lag varit gällande vid tiden för olycksfallet.

Med anledning vidare av den utav motionärerna uttalade åsikten, att i förevarande fall understödets storlek borde beräknas enligt de grunder, som finnas angivna i nu gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete, finna sig departementen böra ifrågasätta, huruvida icke ett dylikt tillvägagångssätt vore ägnat att väcka betänkligheter, enär detsamma skulle kunna föranleda till i allmänhet skäliga framställningar om höjning enligt samma beräkningsgrund av övriga enligt grunderna för 1901 års lag utgående livräntor och understöd. Till stöd för dessa betänkligheter vilja departementen jämväl erinra, att en förhöjning enligt andra grunder än enligt nu gällande lag, redan beviljats i sistnämnda livräntor och understöd, i det att 1918 års riksdag på framställning av Kungl. Maj:t medgivit, att arbetare, som vore berättigad till livränta av statsmedel enligt 1901 års lag, ävensom personer, vilka fått sig tillerkända livräntor eller årliga understöd av statsmedel enligt de i samma lag angivna grunder, finge utöver till dem utgående livränta eller understöd uppbära tilläggsersättning med ett årligt belopp motsvarande tre fjärdedelar av samma ränta eller understöd. Denna tilläggsersättning finge dock endast utgå till sådana, vilka vore berättigade till livränta eller understöd med ett årligt belopp av minst 90 kronor. Det synes nämligen departementen som om sagda vid så sen tidpunkt som år 1918 fattade riksdagsbeslut tydde på, att en tillämpning av grunderna i 1916 års lag ej ansetts böra ifrågakomma beträffande livränte- och understödstagare enligt 1901 års lag, ty i annat fall skulle väl antingen tilläggsersättningen hava bestämts till högre belopp eller endast hänvisning skett till 1916 års lags bestämmelser.

På grund av vad ovan blivit anfört, finna sig departementen icke kunna tillstyrka bifall till motionen.

För den händelse likväl förhöjt understöd skulle komma att beviljas Hemming under det av motionärerna föreslagna villkoret, att från understödet avdrages honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, få departementen, för bedömande av avdragens storlek, meddela, att Hemming såsom ovan blivit nämnt, för närvarande åtnjuter underhåll från nämnda kassa med tillhoppa 73 kronor årligen, vilket underhåll kommer att utgå med 100 kronor om året från och med månaden näst efter den, då han fyllt 60 år, och med 200 kronor från och med månaden näst efter den, då han uppnått 67 års ålder.»

Statskontoret.

Statskontoret har för egen del anfört:

»I motionen nr 69 har framställning gjorts om förhöjt årligt understöd åt förre arbetaren vid ammunitionsfabriken å Marieberg Carl Henrik Hemming. Det till Hemming nu utgående understödet från allmänna indragningsstaten å 60 kronor har beviljats av 1914 års tidigare

riksdag. Frågan om understöd av statsmedel åt Hemming har alltså för icke länge sedan varit föremål för riksdagens prövning. Vid sådant förhållande och då i ifrågavarande motion icke framhållits några skäl, som enligt statskontorets förmenande kunna föranleda höjning av det av riksdagen som ovan nämnts fastställda understödsbeloppet — med vilket år 1919 var förenat ett dyrtidstillägg av 86 kronor 40 öre — synes motionen icke böra föranleda särskild åtgärd.»

Såsom av utredningen i ärendet framgår, tillerkändes Hemming av 1914 års tidigare riksdag ett årligt understöd av 60 kronor, å vilket belopp för närvarande utgår dyrtidstillägg, år 1919 uppgående till 86 kronor 40 öre. Dessutom åtnjuter Hemming från olika fonder och kassor understöd med sammanlagt 221 kronor, därav underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 73 kronor årligen, vilket underhåll, såsom ovan erinrats, kommer att utgå med 100 kronor om året från och med månaden näst efter den, då han fyllt 60 år och med 200 kronor årligen från och med månaden näst efter den, då han uppnått 67 års ålder.

Utskottet.

Vid sådant förhållande och då, sedan ärendet senast varit föremål för riksdagens prövning, några nya omständigheter icke blivit anförda av beskaftenhet att föranleda en höjning av det av riksdagen beviljade understödsbeloppet, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer sålunda,

att förevarande motion II: 69 ej må av riksdagen bifallas.

3:o) I en inom andra kammaren av herr *Borggren* väckt motion, nr 74, har anförts följande:

»Den 4 oktober 1918 avled sergeanten *Olof Hjalmar Severin Dahlner* i Ängelholm. Dahlner har tjänat vid Kungl. Norra Skånska infanteriregementet som volontär dist. korpral från den 27 februari 1895 till den 24 mars 1902, dessutom varit antagen till sergeant i regementets reserv intill utgången av hans värnplikstid. Därefter anställd vid Ängelholms rullföringsområde nr 7 sedan januari 1904, vilken anställning han innehade vid sin död.

Han efterlämnade sin hustru *Sigrid Dahlner*, född *Lilja*, född den 21 juli 1879 samt fyra barn, söner *Gunnar Johannes*, född den 15 mars 1903, *Axel Olof*, född den 26 augusti 1907, döttrarna *Gunhild Valborg Johanna*, född den 31 oktober 1904 och *Karin Alice*, född den 1 oktober 1911.

Änkan är mycket sjuklig och kan sålunda icke bidra till familjens uppehälle.

Av beedigat bouppteckningsinstrument, som visar i tillgångar kronor 1,599:— och skulder kronor 1,683: 34, framgår, att änkan befinner sig i ytterst knappa omständigheter.

Ang.
årligt understöd åt sergeanten *Olof Hjalmar Severin Dahlners* änka och minderåriga barn.

Av bifogade intyg framgår, att Dahlner skött sina befattningar på ett ytterst noggrant och förtjänstfullt sätt.»

På grund av det anförda har motionären hemställt, »att riksdagen måtte bevilja sergeant Dahlners änka ett årligt understöd av 300 kronor att utgå från och med den 1:sta januari år 1920 och så länge hon lever ogift, ävensom från samma tid bevilja hennes minderåriga barn ett årligt understöd av 100 kronor till vardera, intill dessa fyllt 18 år.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

Arméförvaltningens civila departement.

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande över motionen och däri anført:

»Av motionen samt vid densamma i avskrift fogade intyg framgår:

att Olof Hjalmar Severin Dahlner vore född den 23 oktober 1874 och den 4 oktober 1918 avlidit, efterlämnande änka, Sigrid Dahlner, född den 21 juli 1879, samt fyra barn, nämligen sönerna Gunnar Johannes, född den 15 mars 1903 och Axel Olof, född den 26 augusti 1907, ävensom döttrarna Gunhild Valborg Johanna, född den 31 oktober 1904, och Karin Alice, född den 1 oktober 1911;

att Dahlner den 27 februari 1895 antagits till volontär vid kungl. norra skånska infanteriregementet, från vilken anställning han, efter att hava blivit befordrad till distinktionskorpral, den 24 mars 1902 på egen begäran erhållit avsked med det vitsord, att han under tjänstetiden sig utmärkt väl skickat;

att han den 10 maj 1902 av chefen för sagda regemente förordnats att vara sergeant i regementets reserv intill utgången av sin värnpliktstid;

att han från den 15 januari 1904 till sitt frånfalle tjänstgjort såsom rullföringsbiträde vid Angelholms rullföringsområde nr 7, att han under denna tid med nit och intresse skött sin tjänst och städse visat ett i allo hedrande uppförande, varjämte han från och med år 1903 till sin död nedlagt ett synnerligen nitiskt, förtjänstfullt och oegennyttigt arbete inom skytterörelsen i Kristianstads län;

samt att den efter Dahlner upprättade bouppteckningen utvisade brist i boet, på grund varav änkan, som vore mycket sjuklig och således ej kunde bidra till familjens uppehälle, befunne sig i ytterst knappa omständigheter.

Då Dahlner sålunda — mot en ersättning, som endast under de senare åren uppgått till 1,095 kronor om året jämte eventuellt utgående tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, — under nära 22 år plikttroget tjänat staten och hans änkas ställning är mycket bekymmersam, enär hon, som på grund av sjuklighet icke kan bidra till familjens uppehälle, befinner sig i ytterst knappa omständigheter och hennes barn på grund av sin ungdom icke torde kunna nämnvärt bidra till sitt och moderns underhåll, finner departementet det vara med rättvisa och billighet förenat, att något understöd från statens sida i form av pension å allmänna indragningsstaten beredes henne och barnen. I fråga om storleken av dylikt understöd ävensom i fråga om tiden och villkoren för övrigt för dess åtnjutande finner sig departementet böra förorda vad av motionären i sådant avseende föreslagits.

Till stöd för denna sin åsikt vill departementet jämväl erinra, att 1918 års riksdag med anledning av nådig proposition beviljat den under ungefär liknande förhållanden levande änkan efter sadelmakaren vid arméns sadelmakeriverkstad å Fredrikshof E. Magnusson en årlig pension av 300 kronor samt därutöver 100 kronor om året för vartdera av hennes tvenne barn, intill desamma uppnått en ålder av 18 år.»

För egen del har statskontoret åberopat vad arméförvaltningens *Statskontoret.* civila departement anført och föreslagit.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner utskottet *Utskottet.* billigt, att något understöd av statsmedel beredes änkan Dahlner och hennes minderåriga barn, och har utskottet funnit de av motionären föreslagna beloppen skäliga. Understödet till barnen torde böra utgå till och med det år, varunder de fylla 18 år.

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen, i anledning av motionen II: 74, må medgiva,

att avlidne sergeanten Olov Hjalmar Severin Dahlners änka Sigrid Dahlner, född Lilja, och minderåriga barn Gunnar Johannes, Axel Olof, Gunhild Valborg Johanna och Karin Alice må från och med den 1 januari 1920 å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med trehundra kronor, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vart och ett av barnen med etthundra kronor till och med det år, under vilket de fylla 18 år.

4:o) I en inom andra kammaren av herr *Björklund* väckt motion, nr 175, har hemställts, »att riksdagen måtte åt f. d. gardisten *Anders Gustaf Vessberg* bevilja en årlig pension av 400 kronor att utgå från och med 1920 års början, under hans återstående livstid.» *Angående pension åt förre gardisten Anders Gustav Vessberg.*

Till stöd för denna hemställan har motionären anført:

»Vid olika tillfällen har riksdagen i särskilda fall beviljat framställningar om understöd åt f. d. militärer som på grund av sjukdomsfall nödgats avbryta tjänstgöringen och därigenom kommit i behövande ställning.

I förhoppning om att riksdagen även nu må behjerta en liknande framställning, får undertecknad framföra följande:

F. d. gardisten vid kungl. andra Livgardet, *Anders Gustav Vessberg*, började sin tjänstgöring vid regementet den 19 december 1890. I januari månad 1892

råkade Vessberg under tjänstgöring falla ned från en gymnastikställning med påföljd att högra benet skadades, varefter Vessberg avpolletterades till sjukhus den 18 januari. Efter ungefär sex månaders vistelse varunder högra benet tre gånger amputerades, utskrevs V. och avskedades enligt generalmönsterherrens förordnande med det vitsord, att han under tjänstetid sig väl skickat.

Det understöd, som Vessberg för närvarande tilldelas per år, utgör sammanlagt 85 kronor fördelade med 40 kronor från regementet, 30 kronor från invalidhusfonden samt 15 kronor från Konungens hospitalsfond.»

Armeförvaltningens civila departement.

På statskontorets anmodan har armeförvaltningens civila departement avgivit yttrande över motionen och däri anfört:

»Anders Gustav Vessberg är född den 9 juni 1867, kom i tjänst såsom gardist vid kungl. andra livgardet den 19 december 1890 samt erhöll, enär han på grund av sjuklighet befunnits till vidare krigstjänst oförmögen, avsked från krigstjänsten den 19 december 1892. Vessberg åtnjuter årligt understöd med 40 kronor från en enskild kassa vid kungl. Göta livgarde samt har under en del år fått uppbära gratifikation med 30 kronor årligen från invalidhusfonden samt med 15 kronor årligen från Konungens hospitalsfond. Härjämte tillerkändes Vessberg genom nådigt brev den 31 december 1919 utöver den årliga gratifikationen från invalidhusfonden en särskild gratifikation för år 1920 av 50 kronor från samma fond.

Uti skrivelse till kungl. armeförvaltningens civila departement den 12 januari innevarande år har Vessberg anhållit att komma i åtnjutande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Med anledning av denna anhållan har genom kungl. armeförvaltningens sjukvårdsstyrelse verkstälts utredning rörande den sjukdom, på grund varav Vessberg erhållit avsked ur krigstjänsten, av vilken utredning framgått, att Vessberg från och med den 18 januari till och med den 25 november 1892 vårdats å garnisonssjukhuset för synnerligen svår varbildning i knäled och underben, varunder höglärbensamputation företagits, samt att, enligt intyg från regementschefen, skadan, för så vitt efter så lång tid kunnat utrönas, måste anses ådragen genom militärtjänsten. På grund av vad sålunda blivit utrett, har departementet prövat skäligen tilldela Vessberg underhåll från och med den 1 sistlidne februari i andra klassen av Vadstena krigsmanshuskassa med 48 kronor jämte underhållsförhöjning med 25 kronor, eller med tillhoppa 73 kronor om året. Sagda underhåll kommer att utgå med 100 kronor om året från och med månaden näst efter den, då Vessberg fyllt 60 år, och med 200 kronor från och med månaden näst efter den, då han uppnått 67 års ålder. Någon ersättning härutöver kan ej författningsenligt komma Vessberg till del, enär nu gällande bestämmelser om ersättning i anledning av skada, ådragen under militärtjänstgöring, ej äro å honom tillämpliga.

Enligt vad departementet under hand inhämtat, skulle, därest ersättning finge tillerkännas Vessberg enligt den nu gällande nådiga förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, den honom ådragna skadan anses medföra en nedsättning av arbetsförmågan motsvarande 70 procent av normal arbetsförmåga. Då enligt grunderna i nämnda förordning ersättningen vid för framtiden bestående förlust av arbetsförmågan utgår med en årlig livränta å 450 kronor, skulle Vessberg, därest sagda grunder finge å honom tillämpas, vara berättigad till en till 70 procent av nämnda belopp uppgående årlig

livränta, eller 315 kronor. Om till sistnämnda belopp lägges den höjning av 50 procent, som senare årens riksdagar beviljat å ersättningar, utgående enligt 1909 års förordning, komme således enligt sagda förordning ersättning för en skada av samma slag som Vessbergs att utgå med tillhoppa 472 kronor 50 öre.

Under förutsättning att — såsom i liknande fall plägar ske — i det av motionären föreslagna pensionsbeloppet, 400 kronor, inräknades det efter motionens avgivande Vessberg tillerkända underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa skulle Vessberg således, vid bifall till motionen och med hänsyn till ovan omförmälda, till honom nu utgående gratifikationer, komma i åtnjutande av en årlig ersättning, ungefär motsvarande det belopp, vartill han skulle hava varit berättigad, därest 1909 års förordning varit å honom tillämplig.

På grund av vad ovan anförts, anser sig departementet, som finner ett dylikt ersättningsbelopp skäligt, böra förorda, att Vessberg under sin återstående livstid tillerkännes pension å allmänna indragningsstaten till så stort belopp, att densamma jämte Vessberg tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till 400 kronor för år.»

Statskontoret har för sin del ansett sig böra förorda att Vessberg tillerkännes pension från allmänna indragningsstaten till det belopp, som av arméförvaltningen föreslagits, och har statskontoret därvid som stöd åberopat 1919 års riksdags beslut angående pension åt förre volontären K. R. Karlsson (skriv. nr 10 A. pag. 51). *Statskontoret.*

Med hänsyn till i ärendet åberopade ömmande omständigheter anser utskottet sig böra tillstyrka, att ett årligt understöd beviljas Vessberg och torde det i motionen föreslagna beloppet få anses vara skäligt. Dock lärer såsom arméförvaltningens civila departement föreslagit, i detta belopp böra inräknas det underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som Vessberg uppbär eller kan komma att uppbära. Beloppet torde böra anvisas å allmänna indragningsstaten och utgå från och med den 1 januari 1920. *Utskottet.*

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 175, må medgiva, att förre gardisten Anders Gustav Vessberg må från och med den 1 januari 1920 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att pensionen jämte honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till fyrahundra kronor.

II. Ang. ecklesiastikdepartementet.

Ang. pension
 åt vakt-
 mästarerna
 P. E. Hjelmar
 och S. P.
 Romulus samt
 understöd åt
 vaktmästaren
 N. Torgés
 änka och barn.

5:o) I en till riksdagen den 5 mars 1920 avlåten proposition nr 185 har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att vaktmästaren vid livrustkammaren *Per Emil Hjelmar* må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid livrustkammaren, dock tidigast från ingången av år 1921, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 1,100 kronor;

dels att vaktmästaren vid Jakobs realskola i Stockholm *Sven Petter Romulus* må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 700 kronor;

dels ock att vart och ett av avlidne vaktmästaren vid realskolan i Uddevalla *Nils Torgés oförsörjda barn Sven Oskar, Karl Gustaf Napoleon, Nils Erik Inge, Sten Vilhelm Enar, Stig Sigvard Vincent och Elin Anna Karolina* må å allmänna indragningsstaten tillerkännas ett årligt understöd till belopp av 75 kronor, att utgå från och med den 1 april 1919 intill dess vederbörande uppnått 18 års ålder.

Beträffande den av Kungl. Maj:t i ärendet förebragta utredningen, i vad den avser pensioner åt vaktmästarna Hjelmar och Romulus, tillåter sig utskottet att hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

I fråga om pension åt vaktmästaren N. Torgés barn har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anfört:

»Uti en till läroverksöverstyrelsen ställd, av rektor vid realskolan i Uddevalla tillstyrkt ansökning, som av överstyrelsen med skrivelse den 28 juni 1919 överlämnats till Kungl. Maj:t, har Carolina Torgé, född Fröberg, änka efter vaktmästaren vid nämnda läroanstalt Nils (Svensson) Torgé, anhållit, att överstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för beredande av pension åt henne och hennes barn.

Av ansökningen bilagt utav pastorsämbetet i Uddevalla utfärdat intyg inhämtas, att vaktmästaren Torgé var född den 20 mars 1872 och avled den 30 mars 1919, efterlämnande bemälda änka, född den 24 augusti 1877, samt sju barn, av vilka en dotter vid faderns död uppnått myndig ålder men de övriga sex alltjämt vore omyndiga,

nämligen Sven Oskar, född den 27 juni 1902, Karl Gustaf Napoleon, född den 17 november 1904, Nils Erik Inge, född den 23 december 1906, Sten Vilhelm Enar, född den 26 september 1910, Stig Sigvard Vincent, född den 1 januari 1914, och Elin Anna Karolina, född den 5 januari 1919. Enligt upprättad bouppteckning, som jämväl medföljde ansökningen, utvisade boet en behållning av 4,317 kronor 41 öre.

Vid ansökningen voro vidare fogade dels ett av rektor vid ifrågasvarande läroverk utfärdat intyg, utvisande att Torgé tjänstgjort som vaktmästare vid läroverket från början av höstterminen 1903 till sin död och därunder utfört vad som kunde räknas till egentliga vaktmästargöromål samt verkställt all eldning vid läroverket, att han under år 1919 ägt åtnjuta 1,500 kronor lön jämte fri bostad och vedbrand, ett tillägg av 70 kronor för försvårad eldning, krigstidstillägg med 50 procent å lönen och krigstidshjälp med 150 kronor för hustrun och 75 kronor för vart och ett av de fem barn, som vore under 16 år, att Torgé på ett i allo mönstergillt sätt fullgjort sina åligganden samt att han städse fört en hedrande vandel, dels ock ett utdrag av läroverkskollegiets protokoll, varav inhämtas, att kollegiet, under framhållande bland annat av Torgés synnerligen förtjänstfulla verksamhet ävensom de ovanligt ömmande omständigheter, som föreläge, på det livligaste tillstyrkt, att pension måtte beviljas Torgés familj.

Läroverksöverstyrelsen har i sin förut omförmälda skrivelse anfört, det överstyrelsen, i likhet med rektor och kollegium, funne det rimligt, att pension bereddtes änkan Torgé och hennes oförsörjda barn samt att denna pension borde bestämmas till ett årligt belopp av 300 kronor för änkan och 75 kronor för varje oförsörjt barn under 18 år; och har överstyrelsen hemställt, att framställning till riksdagen måtte göras i enlighet härmed.

Över denna ansökning har statskontoret den 6 augusti 1919 *Statskontoret.* avgivit infortrat yttrande.

Statskontoret har därvid erinrat om ett beslut av 1912 års riksdag, varigenom riksdagen beviljat årligt understöd av 200 kronor åt vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Halmstad C. E. Lindströms änka, men tillika anfört, att detta torde hava berott dels därpå, att hon under mannens långvariga tjänstgöring vid allmänna läroverket i Halmstad varit honom behjälplig vid utförandet av hans tjänståligganden, dels därpå att hon, som på grund av ålderdomssvaghet varit oförmögen att försörja sig med arbete, saknade tillgångar och således varit i största behov av understöd.

I förevarande fall föreläge emellertid, säger statskontoret, icke sådana omständigheter, att en framställning om pension åt änkan Torgé kunde anses vara på sin plats, då, enligt vad av handlingarna framginge, hon endast vore 42 år gammal, icke alldeles saknade tillgångar och syntes vara frisk och arbetsför. Däremot ville

statskontoret ifrågasätta, huruvida icke något uppfostringsbidrag kunde anses billigt-vis böra beredas åt de minderåriga barnen, av vilka det yngsta endast vore några månader gammalt och alltså ännu toge moderns tid avsevärt i anspråk.

Statskontoret har vidare erinrat om att understöd i dylik form lämnats av 1908 års riksdag åt läraren vid småskoleseminariet i Haparanda Z. Grapes fem barn och av 1918 års riksdag åt extra lantmätaren K. B. L. Hoffmans tre barn, i båda fallen med 100 kronor till vart barn.

Slutligen anför statskontoret, att det, för den händelse Kungl. Maj:ts kulle finna skäl att hos riksdagen göra framställning om uppfostringsbidrag till nu ifrågavarande oförsörjda barn, syntes statskontoret, som om ett årligt belopp av 60 kronor för vart och ett av dem att utgå från och med den 1 april 1919 intill fyllda 18 års ålder skulle kunna anses skäligt.»

För egen del har departementschefen yttrat:

Departements-
chefen.

»Vaktmästarna vid de allmänna läroverken avlönas med medel ur läroverkens ljus- och vedkassor. Till följd härav äro de ej att betrakta såsom statstjänare i vanlig mening, och de äro ej delägare i någon allmän pensionsinrättning. Än mindre är på något sätt sörjt för pensionering av och understöd åt hustrur och oförsörjda barn till dylik befattningshavare. Åt läroverksvaktmästare har riksdagen emellertid upprepade gånger beviljat pensioner eller ålderdomsunderstöd, medan dylik förmån endast vid något enstaka tillfälle beretts änka åt sådan vaktmästare. Såsom jag omnämnt, har statskontoret i sitt utlåtande över nu föreliggande ansökning erinrat om ett fall, då en vaktmästaränka av riksdagen erhållit understöd.

Vad beträffar änkan Torgés ansökning om pension åt henne själv, har jag visserligen funnit densamma behjärtansvärd men måste dock i likhet med statskontoret anse, att sådana omständigheter ej här föreligga, som förefunnos i det av mig nyss åsyftade fallet, och jag anser mig därför ej kunna tillstyrka den gjorda framställningen i nu berörda hänseende. Att någon hjälp beredes änkan Torgé synes mig likväl med hänsyn till familjens storlek vara billigt. Lämpligast torde detta, såsom statskontoret föreslagit, ske därigenom, att uppfostringsbidrag lämnas hennes oförsörjda barn. Jag vill därför tillstyrka framställning till riksdagen i sådant syfte. Vad beträffar beloppet av nämnda bidrag har läroverksöverstyrelsen föreslagit understödet till 75 kronor årligen, medan statskontoret föreslagit ett årligt bidrag av 60 kronor för vart och ett av de oförsörjda barnen att utgå intill 18 års ålder. Jag anser mig böra tillstyrka läroverksöverstyrelsens förslag. Då Torgé avled i mars 1919, synes uppfostringsbidragen böra utgå från och med den 1 april 1919.»

Utskottet.

I fråga om pensioner åt vaktmästarna Hjelmars och Romulus har utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Ej heller finner utskottet något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag om beviljande av understöd åt avlidne vaktmästaren Torgés barn, dock torde understödet böra utgå till och med det år, varunder de fylla 18 år. Med hänsyn till i ärendet förekomna ömmande omständigheter har emellertid utskottet, i likhet med läroverksöverstyrelsen, ansett det vara billigt, att även änkan Torgé erhåller något understöd; och har utskottet i sådant avseende funnit ett belopp av 200 kronor vara skäligt.

På grund härav hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva,

a) att vaktmästaren vid livrustkammaren Per Emil Hjelmars må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid livrustkammaren, dock tidigast från ingången av år 1921, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 1,100 kronor;

b) att vaktmästaren vid Jakobs realskola i Stockholm Sven Petter Romulus må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid läroverket, under sin återstående livstid uppbära å allmänna indragningsstaten en årlig pension till belopp av 700 kronor; samt

c) att avlidne vaktmästaren vid realskolan i Uddevalla Nils Torgés änka Carolina Torgé, född Fröberg, samt vart och ett av makarnas oförsörjda barn Sven Oskar, Karl Gustaf Napoleon, Nils Erik Inge, Sten Vilhelm Enar, Stig Sigvard Vincent och Elin Anna Karolina må å allmänna indragningsstaten uppbära årliga understöd, änkan med 200 kronor att utgå från och med den 1 april 1919, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vart och ett av barnen med 75 kronor att utgå från nyssnämnda tidpunkt till och med det år, under vilket de fylla 18 år.

Stockholm den 18 maj 1920.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.

Reservation

vid punkten 2:o): angående förhöjt årligt understöd åt förre arbetaren vid ammunitionsfabriken C. H. Hemming:

av herrar *Söderbom, Malmberg, Borg, Borggren* och *Andersson* i Stockholm, vilka hemställt, »att riksdagen, i anledning av motionen II: 69, må medgiva, att förre arbetaren vid ammunitionsfabriken Carl Henrik Hemming må från och med den 1 januari 1920 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd till sådant belopp, att detsamma jämte därå belöpande dyrtidstillägg ävensom inberäknat Hemming tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till ett sammanlagt belopp av 600 kronor.»

Herr *Edbom* har begärt få antecknat, att han icke deltagit i behandlingen av de i detta utlåtande omförmälda ärenden.
